

Pārskats par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi

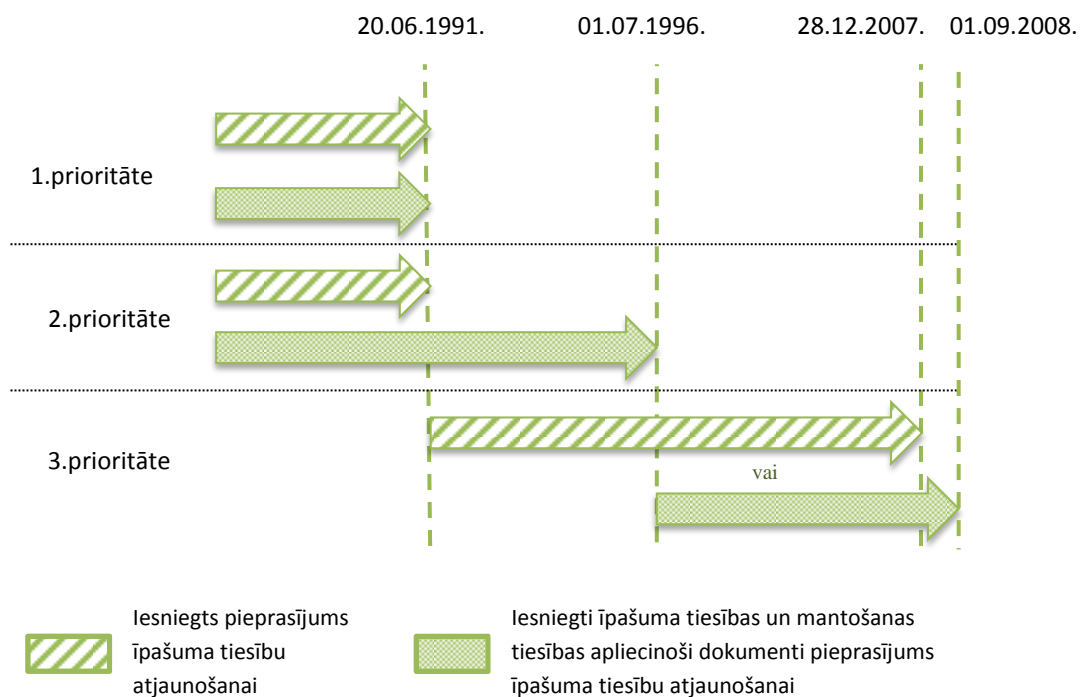
Zemes reformas pabeigšana, ieskaitot arī bijušo zemes īpašnieku pieprasījumu izskatīšanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi, ir viena no būtiskākajām Valsts zemes dienesta funkcijām.

Zemes reformas pamatprincipi Latvijā bija balstīti uz īpašuma tiesību atzīšanu tiem bijušajiem zemes īpašniekiem, kuriem zeme Latvijā piederēja līdz 1940. gada 21. jūlijam (turpmāk – bijušie zemes īpašnieki). Turklāt šīm personām bija prioritāras tiesības zemes pieprasīšanai. Lai gan termiņi attiecīgu pieprasījumu iesniegšanai tika noteikti vairākkārt, 2007. gada 14. jūnijā Saeima pieņēma likumu „Grozījumi likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos””. Ar to bijušajiem zemes īpašniekiem, tostarp personām, kuras līdz 1940. gada 21. jūlijam uzsāka izpirkt vācu izceļotāju atstātos nekustamos īpašumus no Vispārējās Lauksaimniecības bankas vai Valsts zemes bankas, kā arī šo personu mantiniekiem (turpmāk – baltvācu zemes izpircēji) tika dota vēl viena iespēja pieprasīt zemi īpašuma tiesību atjaunošanai.

Ja bijušie zemes īpašnieki vai baltvācu zemes izpircēji vēlējās atjaunot īpašuma tiesības uz tiem piederējušo zemi, viņiem līdz 2007. gada 28. decembrim bija jāiesniedz pieteikums Centrālajai zemes komisijai (turpmāk – CZK), bet dokumenti, kas pierāda īpašuma un mantošanas tiesības – līdz 2008. gada 1. septembrim. Saskaņā ar likumu „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” zemes reformas pabeigšanas procesa ietvaros lauku apvidos bijušajiem zemes īpašniekiem un baltvācu zemes izpircējiem vai viņu mantiniekiem (turpmāk – pretendenti), īpašuma tiesību atjaunošanai tika nodrošināta iespēja pieteikties uz līdzvērtīgām zemes vienībām – zemi zemes reformas pabeigšanai.

2008. gada 20. decembrī stājās spēkā Ministru kabineta 2008. gada 16. decembra noteikumi Nr.1030 „Centrālajā zemes komisijā iesniegto pieprasījumu izskatīšanas kārtība”, kas paredzēja kārtību, kādā bijušajiem zemes īpašniekiem un baltvācu zemes izpircējiem atjaunojamas zemes īpašuma tiesības. Saskaņā ar šiem noteikumiem pēc attiecīgu pieprasījumu saņemšanas CZK lēma par pretendentu pieprasījumu izskatīšanas prioritāro grupu. Atkarībā no tā, kad tika iesniegts pieprasījums īpašumtiesību atjaunošanai un īpašumtiesības un mantošanas tiesības apliecinājošie dokumenti, tika izdalītas trīs prioritātes grupas (skat. 1.att.):

- 1.prioritāte tika piešķirta pretendentiem, kuri iesniegumu un īpašuma tiesības un mantojuma tiesības apliecinājošus dokumentus iesniedza līdz 1991. gada 20. jūnijam, kā arī baltvācu zemes izpircējiem vai viņu mantiniekiem, kuriem nebija atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu vai par to nebija piešķirti īpašuma kompensācijas sertifikāti neatkarīgi no pieprasījuma un dokumentu iesniegšanas datuma;
- 2.prioritāte tika piešķirta pretendentiem, kuri iesniegumu iesniedza līdz 1991. gada 20. jūnijam, bet īpašuma tiesības un mantojuma tiesības apliecinājošus dokumentus – līdz 1996. gada 1. jūlijam.
- 3.prioritāte tika piešķirta pretendentiem, kuri iesniegumu iesniedza pēc 1991. gada 20. jūnija līdz 2007. gada 28. decembrim, bet īpašuma tiesības un mantojuma tiesības apliecinājošus dokumentus – pēc 1996. gada 1. jūlija.

1.attēls

Kopumā tiesības pretendēt uz īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi CZK atzina 1066 pretendentiem par 12 982,64 ha, no kuriem 14 % bija pirmās prioritātes pretendenti, 3 % otrās prioritātes, bet pārējie 83 % trešās prioritātes pretendenti.

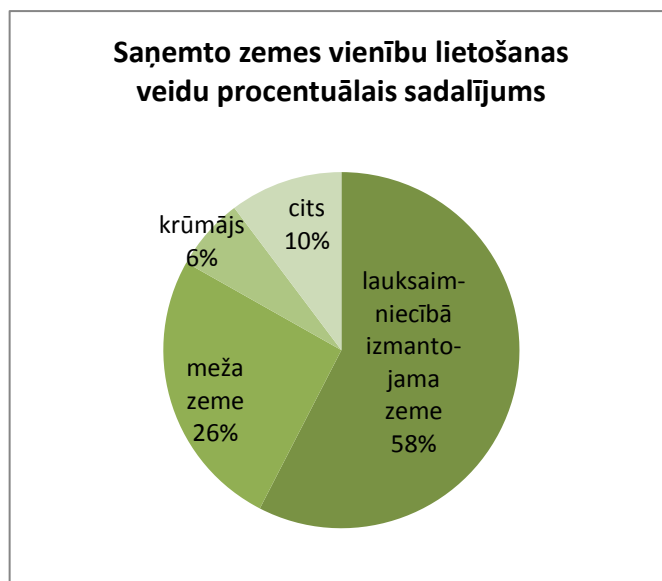
Iesniegumu izskatīšana katrai prioritātei norisinājās vispirms vietējā līmenī, kad zemes izvēle bija jāveic tajā pagastā, kurā atradās vēsturiskais īpašums, pēc tam rajona līmenī, kad zemes izvēle bija jāveic tajā rajonā, kurā atradās vēsturiskais īpašums, un visbeidzot valsts līmenī, izvēloties zemi visā valsts teritorijā.

Lai nodrošinātu pretendentu īpašuma tiesību atjaunošanas pieprasījumu izskatīšanu vietējo pašvaldību un rajonu līmenī, tika izveidotas zemes reformas pabeigšanas komisijas sadalījumā pa Valsts zemes dienesta teritoriālajām struktūrvienībām, savukārt valsts līmenī pieprasījumu izskatīšanai tika izveidota viena komisija.

Līdz 2010. gada 20. februārim tika izveidotas 6 vietējās pašvaldības līmeņa un rajona līmeņa zemes reformas pabeigšanas komisijas – 4 komisijas Valsts zemes dienesta Vidzemes, Latgales, Kurzemes un Zemgales teritoriālo struktūrvienību apkalpes teritorijās un 2 komisijas Valsts zemes dienesta Rīgas teritoriālās struktūrvienības apkalpes teritorijā (bijušā Ogres rajona un bijušā Tukuma rajona teritorijā), un 1 valsts līmeņa zemes reformas pabeigšanas komisija.

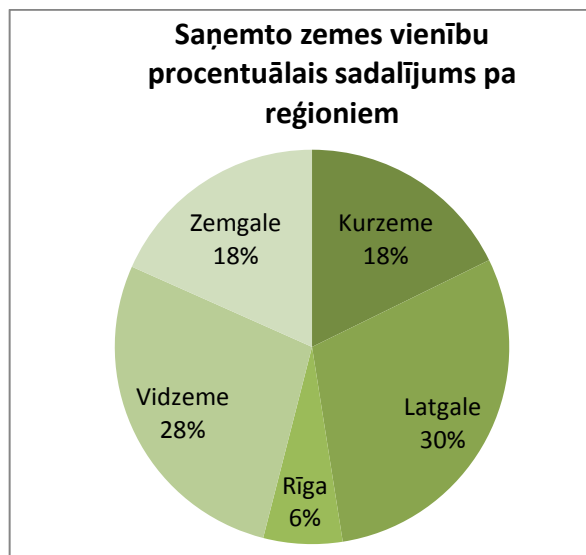
Uzsākot īpašuma tiesību atjaunošanas procesu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi, izvēlei bija pieejamas 7393 zemes vienību ar platību 24 212 ha.

Kopumā pretendenti no piedāvātajām zemes vienībām saņēmuši 2547 (34 %) zemes vienības ar platību 11 872 ha. Lielāko daļu no saņemtajām zemes vienībām aizņem lauksaimniecībā izmantojama zeme (58 %), savukārt 26 % pretendentu saņēmuši meža zemi (skat. 2.att.).

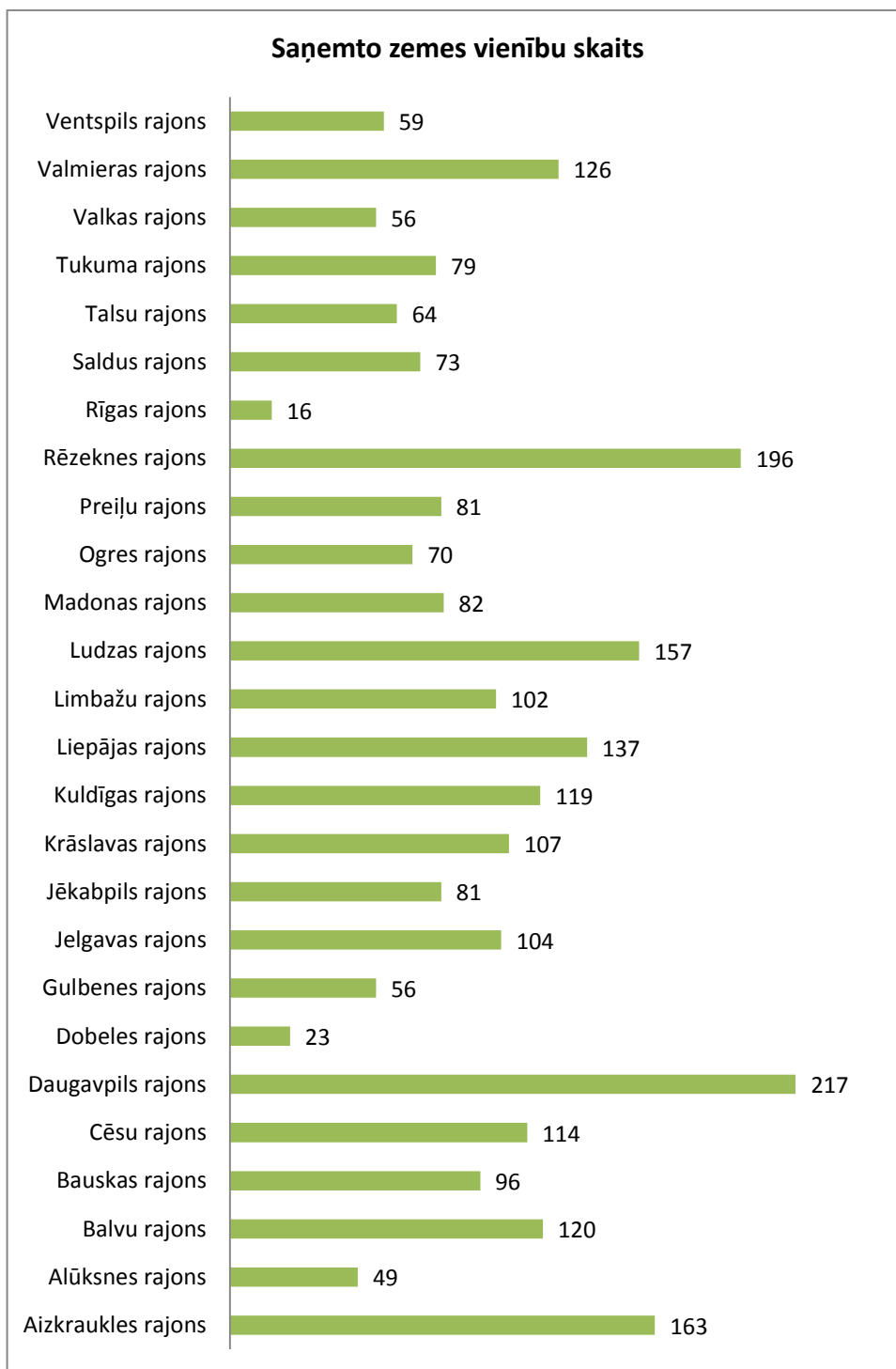
2.attēls

Visvairāk zemes vienību ir saņemtas Latgalē (30%), kur lielākais saņemto zemes vienību skaits ir Daugavpils rajonā (217). No saņemtajām zemes vienībām 28% atrodas Vidzemē, kur visvairāk zemes vienību izvēlētas Valmieras rajonā (126). Gan Zemgalē, gan Kurzemē izvēlēto zemes vienību skaits veido 18% no visām saņemtajām zemes vienībām, un šajos reģionos lielākais saņemto zemes vienību skaits ir attiecīgi Aizkraukles (163) un Liepājas rajonā (137). Vismazāk (6%) zemes vienību saņemtas Rīgas reģionā, kur visvairāk zemes vienību saņemtas Tukuma rajonā (79) (skat. 3.att.).

3.attēls

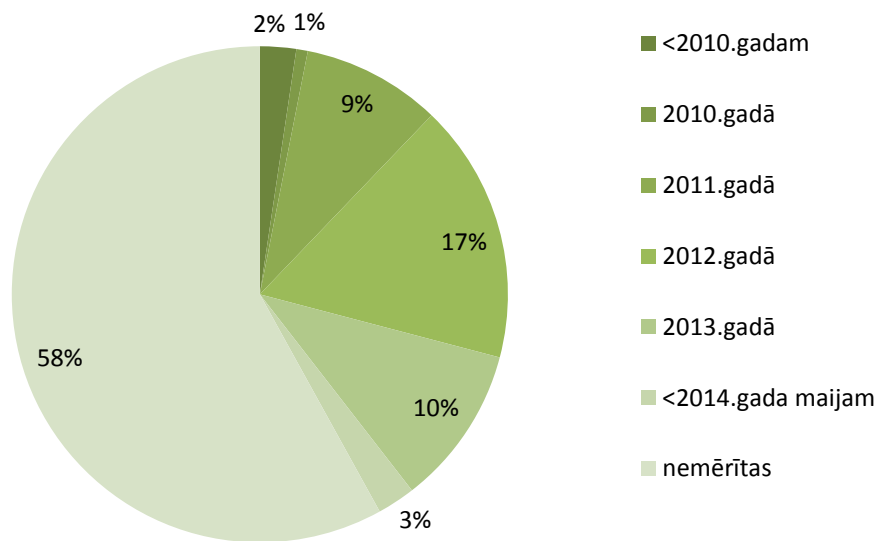
1069 jeb 42% zemes vienību ir veikta zemes kadastrālā uzmērīšana. Visaktīvāk uzmērīšana notika 2012. gadā, kad uzmērīti 17% no saņemtajām zemes vienībām. Savukārt 60 zemes vienībām jeb 2% zemes kadastrālās uzmērīšanas darbi veikti līdz 2010. gadam.

4.attēls

Likumā „Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos” noteikts, ka Centrālajai zemes komisijai atzinumi par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi jāpieņem līdz 2014. gada 28. jūnijam – ar šo datumu zemes reformas pabeigšanai paredzētās zemes piedāvāšana un atzinumu pieņemšana būs beigusies un 6 gadu darbs pie īpašuma tiesību atjaunošanas uz zemes reformas pabeigšanai paredzēto zemi procesa nodrošināšanas būs noslēdzies.

Nemērīto un uzmērīto zemes vienību īpatsvars (pa gadiem)

5.attēls

Sagatavoja:
Sprōģe 67038863